

ВІННИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК

21050, м. Вінниця, вул. Соборна, 85, кім. 20,
Тел. 35-11-17, (067) 43 39 122 e-mail: thachuk0889@gmail.com

Голові
Вінницької обласної ради
Свитку С. М.

Шановний Сергіє Михайловичу!

Повідомляємо Вас, що в сучасних умовах однією з екологічних небезпек області, як і суспільства загалом, є споживання харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми (ГМО) (чи трансгенні) – організми, до геному яких за допомогою методів генної інженерії «вмонтовано» функціонуючі чужорідні гени чи ділянки ДНК.

ГМО отримують внаслідок специфічних молекулярно-біологічних і біотехнологічних маніпуляцій з використанням генетичного матеріалу існуючих, але неспоріднених організмів і генів. Використовувати генетичний матеріал із зовсім іншого роду при створенні організмів у природі практично неможливо. І це є природним обмеженням будь-яких непередбачуваних наслідків. А ГМО створюють шляхом залучення генетичного матеріалу не тільки різних родів і родин, а й різних царств організмів (бактерій, грибів, тварин, рослин).

Саме тому ГМО – новий тип організмів, яких не існує в природі. І цілком логічним є те, що ставитися до цього «нового продукту» слід із застереженням.

Потенційна небезпека трансгенних продуктів не піддається сумніву. Відсутні наукове обґрунтування й гарантії безпеки споживання ГМО людьми й свійськими тваринами в довгостроковій перспективі, а також жорсткий контроль за якістю ГМ продукції; не розроблено адаптованих до відповідних правових норм ЄС законодавчих актів України про державну політику регулювання діяльності в галузі генної інженерії.

Рівень поінформованості населення про потенційні *ризики* використання ГМО є низьким.

Ризики від використання ГМО

Технологія створення ГМО є настільки недосконалою, що може стати основним джерелом біологічного та екологічного ризику для людини і навколишнього середовища.

Невідомо, чого чекати від ГМО, адже їхній вплив на людський організм можна прогнозувати лише теоретично. Наука неспроможна визначити, куди саме потрапляє вміщений ген.

Поняття «біобезпека» стосовно ГМО є зовсім не випадковим: ці організми живі, а значить, здатні до розмноження, передачі «набутого» зміненого матеріалу нащадкам. З самого початку комерційного використання генетично модифікованих рослин у сільському господарстві між вченими в усьому світі тривають дискусії про те, чи достатньою мірою вони розуміють основи життя, закладені еволюцією, щоб

маніпулювати генами і починати масове використання їх у сільському господарстві та виробництві продуктів харчування.

Агротехнічні ризики

Неефективність трансгенної стійкості до шкідників через кілька років масового використання певного сорту. Наразі найпоширенішими є трансгени, стійкі до гербіцидів, шкідників і вірусів. «Нечутливість» до гербіцидів (пестицид, який знищує бур'яни) дає можливість певній рослині бути невразливою до доз хімікатів, смертельних для інших рослин. Внаслідок цього поле звільняється від усіх зайвих рослин, тобто бур'янів, а культури, стійкі до гербіциду, виживають. Стійкість рослини проявляється до конкретного типу гербіциду. Якщо шкідники будуть постійно потрапляти під вплив гербіциду, то можуть до нього адаптуватися, і тоді він стане неієвим. Крім того, вирощування культур, стійких до гербіцидів, призведе до збільшення використання гербіцидів на полях. Відповідно, більша кількість їх потрапить у їжу і навколишнє середовище, що збільшує ризик онкозахворювання (раком) та іншими хворобами.

Стійкість до вірусів рослина набуває завдяки вбудованому гену, взятому з того ж самого вірусу. Вчені припускають, що вбудовані гени можуть комбінуватися з генами інших вірусів, що природним шляхом заражають рослини. Таким чином з'являються генетичні комбінації, які, не виключено, можуть зумовлювати появу нових і навіть набагато небезпечніших вірусів.

Можливість використання виробниками термінальних технологій для монополізації виробництва насіннєвого матеріалу.

Величезною загрозою для сільського господарства є реальна можливість генетичного забруднення традиційних сортів культурних рослин трансгенними формами.

Зниження сортового різноманіття сільськогосподарських культур внаслідок масового застосування ГМО, створених з обмеженого набору батьківських сортів.

Екологічні ризики

Неконтрольоване перенесення ГМ конструкцій визначає різні типи стійкості до пестицидів, шкідників і хвороб рослин внаслідок перезапилення з дикорослими родинними спорідненими і предковими видами. У зв'язку з цим відбувається зниження біорізноманіття дикорослих предкових форм культурних рослин і формування «супер-бур'янів».

Ризики неконтрольованого горизонтального переносу конструкцій у ризосферну мікрофлору. Пилок таких рослин вітер, птахи й комахи можуть переносити на великі відстані, запліднивши рослини близьких видів і перенісши в них їхній генетичний матеріал.

Негативний вплив на біорізноманіття через ураження токсичними трансгенними білками нецільових комах та ґрунтової мікрофлори і порушення трофічних ланцюгів.

Поширення ГМО веде до зменшення різноманітності інших сортів і порід, яка є основою стійкості сільського господарства.

Виснаження і порушення природної родючості ґрунтів. ГМ-рослини з генами, які прискорюють ріст і розвиток значно більшою мірою, ніж звичайні, виснажують ґрунт і порушують його структуру; внаслідок пригнічення токсинами ГМ-рослин життєдіяльності ґрунтових безхребетних, ґрунтової мікрофлори і мікрофауни відбувається порушення природної родючості.

Не виключено, що ГМ-рослини будуть поступово впливати на видовий склад і чисельність ґрунтових бактерій і вірусів та тварин.

Отже, будь-які сценарії поширення ГМО в біосфері, певно, не є позитивними. Зокрема, зараз від канадських фермерів надходить інформація про те, що генетично модифікований ріпак (канола), стійкий до гербіциду, перетворюється на бур'ян, який розмножується і захоплює території сільськогосподарських угідь з великою швидкістю. Проблема полягає в тому, що для того, щоб позбутися ріпаку, необхідно застосовувати надзвичайно сильні хімікати.

Медичні ризики

Інше важливе питання – як вживання ГМО впливатиме на здоров'я людей.

Всі медичні проблеми, спричинені споживанням ГМО, – ті, що вже спостерігаються, а також такі, що є досить імовірними у найближчому майбутньому, мають біологічну основу:

- неспрогнозованість вбудовування чужорідного праймера в геном реципієнта;
- алергійні ефекти трансгенних білків;
- токсичність трансгенних білків.

Перенесення деяких генетичних ділянок коду в нові культури може також стати джерелом алергічних реакцій у людей, які раніше на цей продукт такої реакції не мали. Загальновідомим є приклад перенесення генів бразильського горіха в сою (для збільшення вмісту білка), що зробило її небезпечною для людей, що мали раніше алергію на цей вид горіхів. З початком застосування трансгенних продуктів зазначають значне збільшення онкологічних захворювань.

Ймовірними є негативні наслідки в результаті виникнення стійкості до антибіотиків – єдиної дієвої зброї, яку застосовує людина для боротьби з інфекціями. У процесі перенесення ГМ матеріалу біологи мають виділити клітини, в які цей матеріал потрапив. Для цього разом з геном, який вбудовують, часто переносять так званий ген-маркер, який легко ідентифікувати. У більшості випадків цим геном виступає ген стійкості до антибіотика.

У 1989 р. генно-інженерна модифікація амінокислоти L-триптофану, звичайного компонента раціону, спричинила смерть 37 американців і зробила ще 5 тисяч осіб інвалідами.

Нещодавно американська компанія «Епіцит» повідомила про створення і випробовування сорту ГМ-кукурудзи, що виробляє людські імуноглобуліни (антитіла) на поверхневі білки сперми для отримання контрацептивів нового покоління. Неконтрольоване переzapилення цього сорту з харчовими може призвести до серйозних демографічних наслідків на територіях, де вирощують подібну продукцію.

Практично всі тестування та дослідження ГМО і ГМ-продукції були короткостроковими, в той час як негативний вплив їх може проявитись через тривалий час або позначитися на нащадках.

Харчові ризики

До поширених продуктів, які містять у своєму складі ГМО, належать:

- пшениця, помідори, соя, кукурудза, картопля, цукровий буряк, полуниця, ріпак, кабачки, цикорій, папайя;
- ковбасні вироби, шинка, паштети, пельмені;
- шоколадні вироби;
- безалкогольні напої;
- сухі сніданки, рис, соуси, чай, печиво, приправи, майонез, дитяче харчування, йогурти, кефір, сир, чіпси, кава та ін.

ГМ-соя може бути складовою хліба, печива, дитячого харчування, маргарину, супів, піци, їжі швидкого приготування, м'ясних продуктів (наприклад, вареної ковбаси), борошна, цукерок, морозива, чіпсів, шоколаду, соусів, соєвого молока та ін.

ГМ-кукурудза (маїс) може міститися в таких продуктах, як їжа швидкого приготування, супи, соуси, приправи, суміші для тістечок, чіпси, жувальна гумка. Посилення тиску покупців у Європі спонукало харчову індустрію зазначати наявність ГМ-компонентів у продуктах, маркувати її.

Після вживання ГМ-продуктів у людей виявляють патології слизової оболонки кишечника, печінки, селезінки, а також зменшення відносної маси внутрішніх органів. Тривалий вплив на організм соєвих інгібіторів протеїназ як харчової добавки призводив до гіпертрофії і гіперплазії підшлункової залози, а також неопластичних новоутворень та карциноми. Гліфосат є сильним канцерогеном і здатен зумовити лімфому.

Соціальні ризики

Світовий досвід використання ГМО та одержаних з них продуктів свідчить, що частина науковців, деякі неурядові організації та засоби масової інформації різко негативно ставляться до вирощування ГМО і продуктів харчування, одержаних з генетично змінених рослинних організмів. Негативне ставлення населення до ГМО залежить від низького рівня довіри до контролюючих органів держави і взагалі влади та стану інформованості щодо ризиків використання ГМО в продуктах харчування та вирощування генетично модифікованої сільськогосподарської продукції.

Створюючи систему безпеки ГМО та приймаючи виважені, науково обґрунтовані управлінські рішення, ці аспекти слід враховувати, щоб запобігти соціальній напрузі в суспільстві.

Вінниччина перебуває у центрі уваги провідних біотехнологічних компаній, які заінтересовані у просуванні своєї продукції на її ринок. Де-юре в Україні не зареєстровано жодної ГМ-культури, але де-факто щороку ними, згідно з оцінками експертів, засівають тисячі гектарів. Офіційної інформації про рівень поширення ГМО в Україні, на жаль, немає. Це є наслідком недосконалої системи державного контролю, відсутності ефективних польових наглядових програм.

Враховуючи наведене вище, просимо Вас розглянути на засіданні постійних комісій з питань охорони здоров'я, курортів та здорового способу життя і з питань охорони довкілля, раціонального використання надр постанову щодо надання статусу Вінницькій області – зони вільної від ГМО.

Після розгляду цієї постанови на засіданні вище згаданих комісій, прошу Вас винести запропоновану постанову на розгляд сесії Вінницької обласної ради.

Додаток №1: Постанова про надання Вінницькій області статусу території, вільної від генетично модифікованих організмів.

Додаток №2: Перелік заходів з повного недопущення використання ГМО на території Вінницької області.

Голова Вінницького обласного осередку
Всеукраїнської екологічної ліги
д.с.-г.н., професор ВОПОПП,
член-кор. МАНЕБ (Міжнародної академії
наук екології та безпеки життєдіяльності)

Мудрак О.В.

Постанова
Про надання Вінницькій області статусу території,
вільної від генетично модифікованих організмів

Ця Постанова регулює відносини між органами виконавчої влади Вінницької області, виробниками, продавцями (постачальниками), розробниками, дослідниками, науковцями, споживачами генетично модифікованих організмів та продукції, виробленої за технологіями, що передбачають їх розробку, створення, випробування, дослідження, транспортування, імпорт, експорт, розміщення на ринку, вивільнення у навколишнє середовище та використання у Вінницькій області (далі - поводження з ГМО) із забезпеченням біологічної і генетичної безпеки.

Ця Постанова застосовується на території Вінницької області до юридичних та фізичних осіб, які здійснюють діяльність, пов'язану з поводженням з ГМО.

З метою недопущення віддалених наслідків для здоров'я мешканців Вінницької області, охорони та відновлення навколишнього середовища, збереження сталого біотичного різноманіття, управління області постановляє:

1. Створити Обласну міжвідомчу комісію з повного недопущення використання ГМО на території Вінницької області (далі – Обласна міжвідомча комісія) та затвердити мету її діяльності, обов'язки та склад.

2. Затвердити перелік заходів з повного недопущення використання ГМО на території Вінницької області (додається).

3. Обласній міжвідомчій комісії організувати виконання заходів з повного недопущення використання ГМО на території Вінницької області та щоквартально інформувати про їхнє виконання.

4. Рекомендувати Вінницькій обласній санітарно-епідеміологічній станції, Державному центру сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції, ДП «Вінницький науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації»:

– вимагати від керівників господарських суб'єктів всіх форм власності, що здійснюють закупівлю, постачання, виробництво та реалізацію продукції, що містить ГМО, виконання встановленого порядку інформування населення, маркування та етикетування продукції;

– забезпечити дієву систему державного нагляду у цій сфері.

5. Рекомендувати юридичним особам та приватним підприємцям декларувати сировину і продукцію, що містять ГМО, у відповідних уповноважених органах.

6. Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації забезпечити у засобах масової інформації області масштабну просвітницьку роботу щодо ГМО та наданому Вінницькій області статусу території, вільної від генетично модифікованих організмів.

7. Збільшити на ринку обсяг органічної продукції, виробленої в межах області до 50%.

8. Надати обласній міжвідомчій комісії лабораторне забезпечення для виконання аналізів продукції на наявність у її складі ГМО.

9. Контроль за виконанням Постанови доручити Голові Вінницької обласної державної адміністрації Олійнику Анатолію Дмитровичу та Голові Вінницької обласної ради Свитку Сергію Михайловичу.

Інформацію про виконання постанови надати до _____

**Перелік заходів з повного недопущення використання ГМО
на території Вінницької області:**

№ п/п	Назва заходу	Термін виконання	Відповідальний за виконання
Щодо сировини, яка імпортується:			
1	здійснювати ввезення сировини тільки за умови наявності документів постачальника про використання ГМО		
2	заборонити ввезення в область сировини, на якій відсутнє маркування, що вказує на відсутність ГМО		
Щодо сировини, яка виготовляється в межах області:			
3	рекомендувати виробникам сировини, що буде використана для виготовлення харчових продуктів, не використовувати ГМО		
4	організувати виробничий контроль за сировиною, яка буде використана для виготовлення харчових продуктів в межах області		
Щодо імпортованих харчових продуктів:			
	прослідкувати, щоб усі харчові продукти, що надходять на територію Вінницької області, мали відповідне маркування щодо наявності або не наявності у своєму складі ГМО		
	організувати перевірку продуктів харчування на наявність у своєму складі ГМО з послідуочим оприлюдненням результатів у місцевих ЗМІ		
	у разі відсутності на закордонному та вітчизняному ринку певного виду продукції, що не містить у своєму складі ГМО, організувати виробництво цього продукту або його аналогу в межах області		
Щодо харчових продуктів, які виробляються в межах області:			
	організувати лабораторний контроль за наявністю та кількістю ГМО у складі продуктів харчування		
	забезпечити, щоб усі продукти харчування відповідали вимогам Порядку етикетування харчових продуктів, які містять ГМО або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг, затверджений Постановою №468 від 13.05.2009 р.		
Щодо насіннєвого та садивного матеріалу:			
	прослідкувати, щоб увесь насіннєвий та садивний матеріал, що використовується для ведення сільського господарства в межах області, мав заключення або маркування щодо відсутності генетичних модифікацій у його структурі;		
	Надавати перевагу використанню сортів рослин, які не зазнали генетичних модифікацій		
Щодо інформаційно-просвітницької роботи:			
	створити інформаційні бази продукції, у складі якої виявлено ГМО		
	Поширити інформацію щодо досліджень продуктів на наявність ГМО та їхніх результатів серед населення Вінницької області		